

Sandsynlighedsregning

8. forelæsning

Bo Friis Nielsen

Matematik og Computer Science

Danmarks Tekniske Universitet

2800 Kgs. Lyngby – Danmark

Email: bfni@dtu.dk

Dagens emner 5.1 og 5.2

- Ligefordeling med to variable (5.1): $P((x, y) \in C) = \frac{A(C)}{A(D)}$
- Simultane tætheder (5.2)
 $f(x, y)dxdy = P(x \leq X \leq x + dx, y \leq Y \leq y + dy), f(x, y) \geq 0$
- Simultan fordelingsfunktion (5.2)

$$F(x, y) = P(X \leq x, Y \leq y) = \int_{-\infty}^y \int_{-\infty}^x f(x, y)dxdy$$

- Repetition af maximum/minimum - 4.5
 $F_{max}(x) = \prod_{i=1}^n F_i(x) \quad G_{min}(x) = \prod_{i=1}^n G_i(x)$
- Simultan fordeling af minimum og maximum
- Repetition af “order statistics” - 4.6

$$f_{(k)}(x) = n f(x) \binom{n-1}{k-1} (F(x))^{k-1} (1-F(x))^{n-k}$$

- Simultan fordeling af “order statistics” (Example 3. p.352-355)

$$f(x, y) = 5!x(y-x)(1-y) \quad , \quad \text{for } 0 < x < y < 1$$

Lad X være en stokastisk variabel med fordelingsfunktion

$$F(x) = x^3 \text{ for } 0 < x < 1.$$

Spørgsmål 1

Tætheden $f(x)$ for X er

- 1 $3x^2$ for $0 < x < 1$.
- 2 $\frac{1}{4}x^4$ for $0 < x < 1$.
- 3 1 for $0 < x < 1$.
- 4 $1 - x^3$ for $0 < x < 1$.
- 5 $\frac{3x^2}{x^3}$
- 6 Ved ikke

Flerdimensionale uniformt fordelte variable

- Sandsynligheder som andele af areal
- Antag, at et punkt med sikkerhed falder i området D med areal $A(D)$.
- Sandsynligheden for, at et punkt (X, Y) falder i området C , hvor $C \subset D$, er lig den andel som $A(C)$ udgør af det totale areal: $P((X, Y) \in C) = \frac{A(C)}{A(D)}$.

Hvis X og Y begge er uniformt fordelt på et interval og uafhængige, da er (X, Y) uniformt fordelt på et rektangel (side 340).

Lad (X, Y) være ligefordelt på mængden

$$\{(x, y) \in \mathbf{R} \times \mathbf{R} : 0 < x < 2 \wedge 0 < y < 4 \wedge x < y\}.$$

Spørgsmål 2

Hvad er $P(X < 1)$

- 1 $\frac{1}{2}$
- 2 $\frac{3}{5}$
- 3 $\frac{5}{8}$
- 4 $\frac{7}{10}$
- 5 $\frac{7}{12}$
- 6 Ved ikke

Opgave 5.1.3

Antag at X og Y er uafhængige ligefordelte på enhedsintervallet $(0,1)$.

Spm: Find

$$P\left(Y \geq \frac{1}{2} \mid Y \geq 1 - 2X\right)$$

Svar: Først benytter vi $P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$

$$P\left(Y \geq \frac{1}{2} \mid Y \geq 1 - 2X\right) = \frac{P\left(Y \geq \frac{1}{2}, Y \geq 1 - 2X\right)}{P(Y \geq 1 - 2X)}$$

- Først nævneren

$$P(Y \geq 1 - 2X) = 1 - P(Y < 1 - 2X) = 1 - \frac{1}{4} = \frac{3}{4}$$

- så tælleren

$$P\left(Y \geq \frac{1}{2}, Y \geq 1 - 2X\right) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{4} + \frac{1}{2} \cdot \frac{3}{4} = \frac{7}{16}$$

- således at

$$P\left(Y \geq \frac{1}{2} \mid Y \geq 1 - 2X\right) = \frac{\frac{7}{16}}{\frac{3}{4}} = \frac{7}{12}$$

Simultan fordeling for kontinuerte variable

$$f(x, y) \geq 0, \quad \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dx dy = 1$$

$$P((X, Y) \in B) = \int_B f(x, y) dx dy$$

- Marginale fordelinger

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dy \quad f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dx$$

$$P(x \leq X \leq x + dx, y \leq Y \leq y + dy) \approx f(x, y) dx dy$$

Antag at (X, Y) er ligefordelt over området $\{(x, y) \in \mathbf{R} \times \mathbf{R} : 0 < |y| < x < 1\}$.

Spørgsmål 3

Den simultane (joint) tæthed $f(x, y)$ af (X, Y) findes til

- 1 $f(x, y) = \frac{1}{2}, \quad 0 < |y| < x < 1$
- 2 $f(x, y) = 1, \quad 0 < |y| < x < 1$
- 3 $f(x, y) = x|y|, \quad 0 < |y| < x < 1$
- 4 $f(x, y) = x, \quad 0 < |y| < x < 1$
- 5 $f(x, y) = |y|, \quad 0 < |y| < x < 1$
- 6 Ved ikke

Antag at (X, Y) er ligefordelt over området $\{(x, y) \in \mathbf{R} \times \mathbf{R} : 0 < |y| < x < 1\}$.

Spørgsmål 4

Den marginale tæthed $f_X(x)$ af X findes til

- 1 $f_X(x) = 1, \quad 0 < x < 1$
- 2 $f_X(x) = 2, \quad 0 < x < 1$
- 3 $f_X(x) = 2x, \quad 0 < x < 1$
- 4 $f_X(x) = 3x^2, \quad 0 < x < 1$
- 5 $f_X(x) = 2x|y|, \quad 0 < x < 1$
- 6 Ved ikke

Opgave 5.2.3

Et punkt vælges i enhedskvadratet i henhold til den simultane tæthed $f(x, y) = c(x^2 + 4xy)$ for $0 < x < 1$ og $0 < y < 1$, for en konstant c .

Spm: Bestem c

Svar:

$$\begin{aligned} 1 &= \int \int f(x, y) dx dy = \int_0^1 \int_0^1 c(x^2 + 4xy) dy dx \\ &= \int_0^1 c(x^2 + 2x) dx = \frac{4c}{3} \end{aligned}$$

$$\text{Så } c = \frac{3}{4}$$

Spm: Find $P(X \leq a)$, $0 < a < 1$

Svar:

$$\int_0^a \int_0^1 \frac{3}{4}(x^2 + 4xy)dydx = \int_0^a \frac{3}{4}(x^2 + 2x)dx = \frac{3}{4} \left(\frac{a^3}{3} + a^2 \right)$$

dette er *fordelingsfunktionen* for X evalueret i a

Spm: Find $P(Y \leq b)$, $0 < Y < 1$

Svar:

$$\int_0^b \int_0^1 \frac{3}{4}(x^2 + 4xy)dx dy = \int_0^b \frac{3}{4} \left(\frac{1}{3} + 2y \right) dy = \frac{3}{4} \left(\frac{b}{3} + b^2 \right)$$

fordelingsfunktionen for Y evalueret i b

Uafhængige kontinuerte variable

- De stokastiske variable X og Y med simultan tæthed $f(x, y)$ og marginale tætheder henholdsvis $f_X(x)$ og $f_Y(y)$ er uafhængige hvis og kun hvis

$$f(x, y) = f_X(x) \cdot f_Y(y)$$

for alle (x, y) .

Fordeling af maximum og minimum

- n identisk fordelte stokastiske variable X_i med fordelingsfunktion $F(x)$

- Den sorterede sekvens indekseres med $X_{(i)}$ således at

$$X_{(min)} = X_{(1)} \leq X_{(2)} \leq \dots \leq X_{(n)} = X_{max}$$

$$P(X_{(n)} \leq x) = P(\max_i (X_i) \leq x) = P(X_1 \leq x, X_2 \leq x, \dots, X_n \leq x)$$

- Hvis vi har uafhængighed får vi

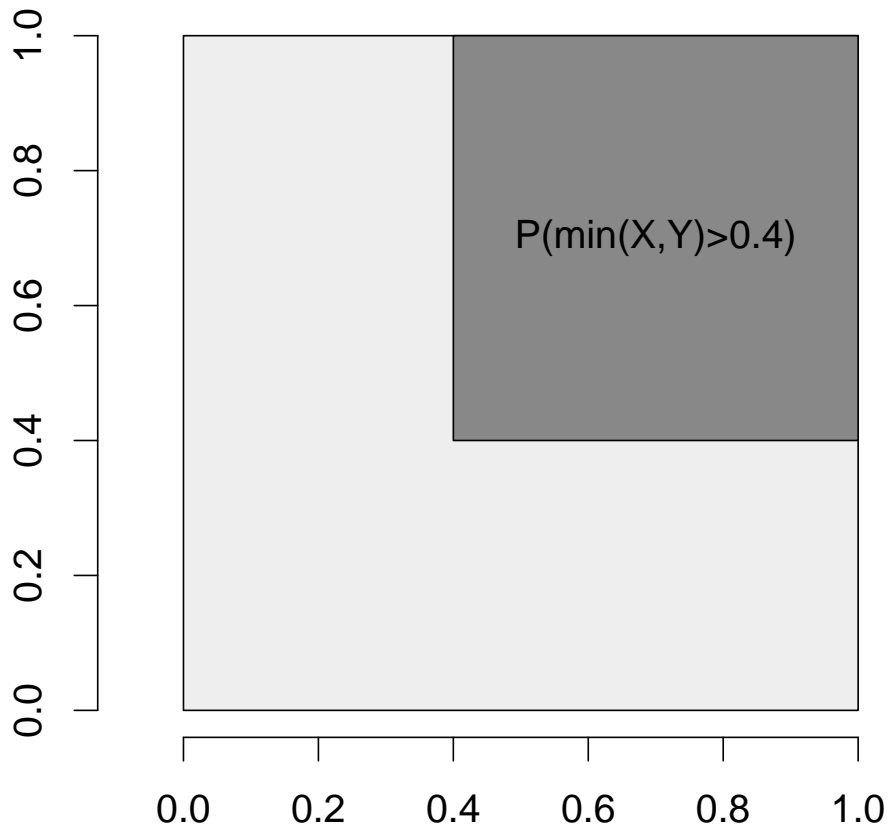
$$P(X_{(n)} \leq x) = P(X_1 \leq x)P(X_2 \leq x) \dots P(X_n \leq x) = F(x)^n$$

$$\begin{aligned} P(X_{(1)} \leq x) &= 1 - P(X_1 > x)P(X_2 > x) \dots P(X_n > x) \\ &= 1 - (1 - F(x))^n \end{aligned}$$

Opgave 5.1.7

- Lad U og V være to uafhængige ligefordelte $(0,1)$ variable. Lad X være den mindste af U og V .
- ◊ Repræsenterer hændelsen $(X \geq x)$ ($0 < x < 1$) som et område i planen og find $P(X \geq x)$ som arealet af dette område.

$$P(X \geq x) = (1 - x)^2.$$

$$\text{Eller: } F(x) = P(X \leq x)$$

$$= 1 - (1 - x)^2$$

$$(F_{min}(x) = P(X_{(1)} \leq x))$$

$$= 1 - (1 - F(x))^n$$

- Find fordelingsfunktionen og tætheden af X og skitser grafen af disse funktioner.

$$P(X \leq x) = F_X(x) = 1 - P(X \geq x) = 1 - (1 - x)^2$$

- Vi finder tætheden ved differentiation

$$f_X(x) = \frac{dF_X(x)}{dx} = 2(1 - x)$$

Lad $X = \min(U, V)$ og $Y = \max(U, V)$, hvor U og V er uafhængige uniformt(0,1) fordelte.

Spørgsmål 5

Sandsynligheden $P(x < X, Y \leq y)$ hvor $x \leq y$ findes til

- 1 $y^2 - x^2$
- 2 $(y - x)^2$
- 3 $\frac{1}{y-x}$
- 4 $y - x$
- 5 $2xy - x^2$
- 6 Ved ikke

$$\begin{aligned} \mathbf{P}(x < X, Y \leq y) &= \mathbf{P}(x < U \leq y \wedge x < V \leq y) \\ &= \mathbf{P}(x < U \leq y)\mathbf{P}(x < V \leq y) = (y - x)^2 \end{aligned}$$

Idet hændelsen $(Y \leq y)$ kan skrives som foreningen af de to disjunkte hændelser $(x < X \wedge Y \leq y)$ og $(X \leq x \wedge Y \leq y)$ får vi

$$\begin{aligned} \mathbf{P}(X \leq x, Y \leq y) &= F(x, y) = \mathbf{P}(Y \leq y) - \mathbf{P}(x < X, Y \leq y) \\ &= y^2 - (y - x)^2 = 2xy - x^2 \end{aligned}$$

Den simultane fordeling af maksimum og minimum af to ligefordelte variable.

Alternativt til den første udledning kunne vi benytte:

$$P(x < X, Y \leq y) = \int_x^y \int_u^y 2dvdu = \int_x^y 2[y - u] du =$$

$$[2yu - u^2]_x^y = 2y^2 - y^2 - 2xy + x^2 = (y - x)^2$$

Tilsvarende kunne vi udlede den simultane fordeling

$$P(X \leq x, Y \leq y) = \int_0^x \int_u^y 2dvdu = \int_0^x 2[y - u] du =$$

$$[2yu - u^2]_0^x = 2xy - x^2$$

Fordeling af ordnede variable side 326

Lad X_i , være i.i.d. ($i = 1, \dots, n$) med fordelingsfunktion $F(x)$ og tæthed $f(x)$.

Lad $X_{(k)}$ igen benævne den k 'te mindste, så

$$X_{(1)} \leq X_{(2)} \leq \dots \leq X_{(n-1)} \leq X_{(n)}.$$

$X_{(k)}$ har tæthed $f_k(x)$ givet ved

$$f_k(x) = n \binom{n-1}{k-1} f(x) F(x)^{k-1} (1 - F(x))^{n-k}$$

Ordning af uniforme variable

Hvis X_i er $U(0,1)$ (d.v.s. uniformt fordelt på $[0,1]$) er $F(x) = x$.

Dermed bliver tæthedsfunktionen for $X_{(k)}$:

$$f_k(x) = n \binom{n-1}{k-1} x^{k-1} (1-x)^{n-k}$$

(Tætheder side 328)

Betafordelingen

Lidt mere generelt siges en stokastisk variabel med tæthed

$$f(x) = \frac{1}{B(r, s)} x^{r-1} (1-x)^{s-1}, \quad 0 < x < 1$$

for vilkårlige $r > 0, s > 0$ at være $\text{beta}(r, s)$ fordelt.

Her er

$$B(r, s) = \int_0^1 x^{r-1} (1-x)^{s-1} dx = \frac{\Gamma(r) \Gamma(s)}{\Gamma(r+s)}$$

Idet $\Gamma(r) = (r-1)!$ for r heltallig.

Dermed er $X_{(k)}$ fra før $\text{beta}(k, n-k+1)$ -fordelt.

Example 3. p.352-355

DTU

Vi har $U_i \in U(0, 1), i = 1, \dots, 5$. Definer $X = U_{(2)}$ og $Y = U_{(4)}$.

Spm: bestem den simultane tæthed $f(x, y)$ af (X, Y) .

Svar:

$$f(x, y)dx dy = P(x \leq U_{(2)} \leq x + dx, y \leq U_{(4)} \leq y + dy)$$

$$= P(U_{(1)} \leq x \leq U_{(2)} \leq x + dx \leq U_{(3)} \leq y \leq U_{(4)} \leq y + dy \leq U_{(5)} \leq 1)$$

$$\begin{aligned} &= \frac{5!}{1!1!1!1!1!} x^1 dx^1 (y - x)^1 dy^1 (1 - y)^1 \\ &= 5 \cdot x \cdot 4 \cdot dx \cdot 3 \cdot (y - x) \cdot 2 \cdot dy \cdot (1 - y) \\ &= 5! x (y - x) (1 - y) dx dy \end{aligned}$$

Så:

$$f(x, y) = 5! x (y - x) (1 - y)$$

Marginale fordelinger:

$$\begin{aligned}f_X(x) &= \int_x^1 5!x(y-x)(1-y)dy \\ &= 20x(1-x)^3\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}f_Y(y) &= \int_0^y 5!x(y-x)(1-y)dx \\ &= 20y^3(1-y)\end{aligned}$$

Begge er *Beta* fordelinger som de skulle være!

Opgave 5.2.9

Lad $X = \min(S, T)$ og $Y = \max(S, T)$, hvor S og T er uafhængige exponentialfordelte med intensitet λ , i.e.

$$F(t) = 1 - e^{-\lambda t}.$$

Spørgsmål: Find den simultane fordeling af X og Y . Er X og Y uafhængige? *Svar:*

$$\begin{aligned} P(x < X, Y \leq y) &= P(x < S \leq y \wedge x < T \leq y) = (F(y) - F(x))^2 \\ &= (e^{-\lambda x} - e^{-\lambda y})^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} F_{X,Y}(x, y) &= F_Y(y) - P(x < X, Y \leq y) = (1 - e^{-\lambda y})^2 - (e^{-\lambda x} - e^{-\lambda y})^2 \\ &= 1 - e^{-2\lambda x} - 2e^{-\lambda y} + 2e^{-\lambda(x+y)} \quad f_{X,Y}(x, y) = 2\lambda^2 e^{-\lambda(x+y)} \end{aligned}$$

Vi har $F_X(x) = 1 - e^{-2\lambda x}$ så $F_{X,Y}(x, y) \neq F_X(x)F_Y(y)$ - dvs. X og Y ikke uafhængige. **Overraskende?**

Definer yderligere $Z = Y - X$. Spørgsmål: Find den simultane fordeling af X og Z . Er X og Z uafhængige? Svar: Vi har

$$\begin{aligned} F_{X,Z}(x, z) &= P(X \leq x, Z \leq z) = P(X \leq x, Y - X \leq z) \\ &= P(X \leq x, Y \leq X + z) . \end{aligned}$$

Ved brug af definitionen på tætheden får vi

$$\begin{aligned} F_{X,Z}(x, z) &= \int_0^x \int_t^{t+z} 2\lambda^2 e^{-\lambda(t+y)} dy dt \\ &= (1 - e^{-\lambda z}) (1 - e^{-2\lambda x}) \quad x \geq 0, z \geq 0 \end{aligned}$$

Vi finder tætheden ved differentiation $f(x, z) = 2\lambda e^{-2\lambda x} \lambda e^{-\lambda z}$ og den marginale fordeling af X og Z

$$f(x) = 2\lambda e^{-2\lambda x} \quad f(z) = \lambda e^{-\lambda z} \quad X \text{ og } Z \text{ er uafhængige}$$

Opgave 5.2.9 alternativt

Svar:

Vi kan alternativt benytte et hazardrate argument til at udlede den simultane tæthed for X og Z :

$$f(x, z) = 2\lambda e^{-2\lambda x} \lambda e^{-\lambda z}$$

- Bestem den marginale fordeling af X og Z .

$$f(x) = 2\lambda e^{-2\lambda x} \quad f(z) = \lambda e^{-\lambda z}$$

- X og Z er uafhængige

Summer af uafhængige variable

- Med $X \in \text{bin}(n, p)$ og $Y \in \text{bin}(m, p)$ er
 $Z = X + Y \in \text{bin}(n + m, p)$
- Med $X \in \text{NB}(n, p)$ og $Y \in \text{NB}(m, p)$ er
 $Z = X + Y \in \text{NB}(n + m, p)$
- Med $X \in \text{P}(\lambda)$ og $Y \in \text{P}(\mu)$ er $Z = X + Y \in \text{P}(\lambda + \mu)$
- Med $X \in \text{Gamma}(r, \lambda)$ og $Y \in \text{Gamma}(s, \lambda)$ er
 $Z = X + Y \in \text{Gamma}(r + s, \lambda)$
- Summer af mange har normalfordelingen som grænse
- Hvad med summer af normalfordelte variable?
- Med $X \in N(\mu_1, \sigma_1^2)$ og $Y \in N(\mu_2, \sigma_2^2)$ er
 $Z = X + Y \in N(\mu_1 + \mu_2, \sigma_1^2 + \sigma_2^2)$
- ◊ Med $X \in N(\mu_1, \sigma_1^2)$ og $Y \in N(\mu_2, \sigma_2^2)$ er
 $W = aX + bY \in N(a\mu_1 + b\mu_2, a^2\sigma_1^2 + b^2\sigma_2^2)$

Hændelserne A, B og C er defineret i et udfaldsrum. Find udtryk for de følgende sandsynligheder i form af

$P(A), P(B), P(C), P(A \cap B), P(A \cap C), P(B \cap C)$ og $P(A \cap B \cap C)$.

Spørgsmål 6

Sandsynligheden for at netop to ud af A, B og C indtræffer.

- 1 $P(A \cap B) + P(A \cap C) + P(B \cap C)$
- 2 $P(A)P(B)(1 - P(C)) + P(A)(1 - P(B))P(C) + (1 - P(A^c))P(B)P(C)$
- 3 $P(A \cap B) + P(A \cap C) + P(B \cap C) - 3P(A \cap B \cap C)$
- 4 $1 - P(A)P(B)P(C) - P(A^c)P(B^c)P(C^c)$
- 5 Ingen af de ovenstående
- 6 Ved ikke

En type af elektriske komponenter har exponentialfordelte levetider med middelværdi 48 timer. I en type af udstyr udskiftes komponenten straks hvis den fejler og altid efter 48 timers funktionstid.

Spørgsmål 7

Middelfunktionstiden af en komponent findes til (afrund eventuelt til nærmeste heltal)

- 1 24 timer
- 2 30 timer
- 3 36 timer
- 4 42 timer
- 5 48 timer
- 6 Ved ikke

Spørgsmål 8

Tjener denne udskiftningsstrategi et fornuftigt formål, og med hvilken begrundelse?

- 1 Ja der bliver færre nedbrud
- 2 Nej, der bruges flere komponenter end nødvendigt uden at få færre nedbrud
- 3 Ja, middellevetiden af komponenterne øges
- 4 Nej, der bruges det samme antal komponenter og man får hverken færre eller flere nedbrud
- 5 Det gør ingen forskel
- 6 Ved ikke

Dagens emner 5.1 og 5.2

- Ligefordeling med to variable (5.1): $P((x, y) \in C) = \frac{A(C)}{A(D)}$
- Simultane tætheder (5.2)
 $f(x, y)dxdy = P(x \leq X \leq x + dx, y \leq Y \leq y + dy), f(x, y) \geq 0$
- Simultan fordelingsfunktion (5.2)

$$F(x, y) = P(X \leq x, Y \leq y) = \int_{-\infty}^y \int_{-\infty}^x f(u, v) du dv$$

- Repetition af maximum/minimum - 4.5
 $F_{max}(x) = \prod_{i=1}^n F_i(x) \quad G_{min}(x) = \prod_{i=1}^n G_i(x)$
- Simultan fordeling af minimum og maximum
- Repetition af “order statistics” - 4.6

$$f_{(k)}(x) = n f(x) \binom{n-1}{k-1} (F(x))^{k-1} (1 - F(x))^{n-k}$$

- Simultan fordeling af “order statistics” (Example 3. p.352-355)

$$f(x, y) = 5!x(y - x)(1 - y) \quad , \quad \text{for } 0 < x < y < 1$$